

Oudegracht 65
3511 AD Utrecht
tel: (030) 2317189
fax: (030) 2311922
rooierat@rooierat.nl
www.rooierat.nl

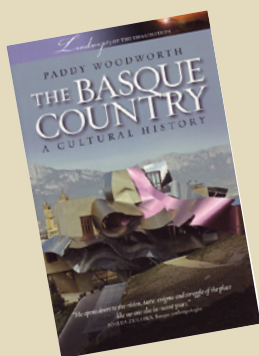
VERS VAN DE PERS

- De Republiek nr 2-2008. Thema: Prins Graaigraag. Bas Lubberhuizen, 2008, € 10,99
- N. Abbas (red.) Mapping Michel Serres. Univ. of Michigan Press, 2008, € 25,00
- G. Agamben. The End of the Poem. Stanford UP, 2008, € 21,55
- A. de Baets. Gebruik en misbruik van de geschiedenis. SUN, 2008, € 24,90
- G. ten Berge. Vredesbeweger. Valkhof Pers, 2008, € 13,95
- I. Buruma en A. Margalit. Occidentalisme. Olympus, 2008, € 10,00
- F. Cusset. French Theory. Univ. of Minnesota Press, 2008, € 21,95
- B. Graf, Longo Mai. Omslag, 2008, € 18,00
- T. Hatton. Global migration and the world economy. M.I.T. Press, 2008, € 26,35
- D. Hellman. When Is Discrimination Wrong? Harvard UP, 2008, € 40,75
- J. Kooijman. Fabricating the absolute fake. Amsterdam UP, 2008, € 30,00
- D. Kruit. Guerillas, War and Peace in Central America. Zed Books, 2008, € 28,95
- A. Pannekoek. Abeiterräte. Gernimal, 2008. € 31,90
- B. Parekh. Europe and the 'Muslim Question', Does intercultural dialogue make sense? Amsterdam UP, 2008, € 13,50
- M. Schrover, J. ten Broeken en R. Rommes. Migranten bij de Demkstaalfabrieken in Utrecht. (1915-1983). Matrijs, 2008, € 19,95
- Y. Zhaoi. Communication in China. Rowman & Littlefield, 2008, € 30,00

Cultuur en politiek op het Iberisch schiereiland en verder

Baskenland

Na het onderzoekswerk in boekvorm *Dirty War, Clean Hands* van Paddy Woodworth uit 2002, dat ik op één van mijn bezoeken aan Baskenland in één keer uitlas, kwam de Noord-Ier eind vorig jaar met een tweede boek over 'Euskal Herria', *A cultural History*. Met het lezen van zijn eerste boek in Baskenland zelf, kwam het direct tot leven; veel plaatsen die genoemd werden in het boek konden direct bezocht worden.

Baskenland is een regio met veel gedenkplaten, monumenten, muurschilderingen en politiek uitgedoste grafstenen. Hier werd en wordt het oudste politieke conflict van Europa nog immer op verschillende niveau's uitgevochten. Primair gaat het om het recht op zelfbeschikking voor de inwoners van Baskenland. Dat hierover beslist moet worden, in een referendum of anderszins, staat voor de meerderheid buiten kijf. Secundair wil ETA en haar politieke vleugel, de verboden partij Batasuna, ook een socialistisch Baskenland en uiteindelijk onafhankelijkheid van Spanje en Frankrijk, de landen waarin de 7 Baskische provincies gelegen zijn. ETA pleegt hiertoe al tientallen jaren aanslagen met inmiddels zo'n 800 doden als gevolg. De meeste Basken zijn deze methode beu. Batasuna wil dezelfde doelen langs politieke weg bereiken; deelnemen aan verkiezingen, organiseren van congressen en demonstraties, maar is met een verbod (uniek in het moderne Europa) praktisch monddood gemaakt. Spanje wil niet meer autonomie of zelfbeschikking aan haar dwarse regio geven, uit angst dat

het rijke Catalonië de volgende is. Een socialistisch experiment in hun achtertuin willen ze al helemaal niet. Frankrijk bemoeit zich er eigenlijk niet mee, behalve dat zij zo'n 150 ETA-verdachten in haar gevangenissen heeft zitten en deze, ook al zitten hun straffen erop, eenvoudigweg aan Spanje overdraagt. Tegen deze achtergrond duikt Paddy Woodworth de geschiedenis in voor een 'culturele geschiedschrijving', maar zoals u kunt vermoeden staat het boek stijf van de politieke kwesties, juist omdat alles zo verweven is. Baskenland, de regio met het oudste volk van Europa, met een niet aan andere talen verwante taal, met een levendige folklore, maar ook een regio met een dynamische postmoderne samenleving, waarin culturele dienstverlening en informatietechnologie een hoge vlucht heeft genomen. Ook het landschap is bijzonder divers; van prachtige zandstranden tot rotsige bergen, van groene vochtige valleien tot droge woestijn, van groene heuvels tot woudbossen. Het is ook de regio waarin het hoogste aantal 3-sterrenrestaurants van Europa te vinden is, en één van de mooiste gebouwen in Europa, het Guggenheim-museum in Bilbao. In vlotte maar degelijke stijl doorloopt Woodworth de geschiedenis; de burgeroorlog, de Fueros, de Baskische wetten die onder de mythische boom in Gernika (gespaard tijdens het bombardement door het Duitse Condorlegioen in 1936) tot stand kwamen en de Fronton als middelpunt van de samenleving. Daar is het tijd voor Pelota, een kaatsspel met een keihard balletje dat met de handen wordt gespeeld. Elk dorpje heeft er een. Verfrissende aanpak van Woodworth is dat hij een onderwerp bij de kop pakt en dat in hetzelfde hoofdstuk het heden inschrijft, hij is er vaak ook zelf bij. Hij duikt verder nog de muziek en de Baskische literatuur in, eet natuurlijk de befaamde Pintxos (een soort Tapas, maar in Baskenland zijn het ware kunstwerkjes), bezoekt Fiestas en Navarra, waar ooit het

TIP VAN KAREL

Gevonden voorwerpen

Mooi uitgevoerde catalogus van publicaties over de Spaanse burgeroorlog opgedoken door een Berlijns antikwariaat. De boeken en brochures worden thematisch gepresenteerd: over revolutie, over de burgeroorlog en over de buitenlandse solidariteitsbewegingen. Door de aandacht voor de grafische en kunstzinnige kwaliteit van de geselecteerde publicaties en de full-colour weergave is een visueel prachtig boek ontstaan. Daarbij is het onderwerp van het boek op zijn minst uitzonderlijk. Kortom, een publicatie die niet alleen interessant is voor de geïnteresseerde in de Spaanse burgeroorlog, maar ook voor de design-liefhebber en bibliofiel.

Heiko Schmidt, *Die Freiheit fällt nicht vom Himmel, Fundstücke aus dem Spanischen Bürgerkrieg*, Prometheus Antiquariat Berlin, 2008, € 15,-

Baskische Koninkrijk van Naffara bestond, beklimt zoals zovele Basken in het weekend doen een berg, onderzoekt het paganisme van de Basken, steekt zijn nek uit met zijn visie op het politieke conflict, loopt rond in de stadjes in Frans-Baskenland en staat in de rivier Bidasoa, die tussen Frans- en Spaans Baskenland loopt. Woodworth, voor het eerst in 1975, met een op sterven liggende dictator Franco, in Baskenland hoopt met dit boek een aantal 'exotische' en 'primitieve' stereotypes te hebben ontkracht, zonder de betovering van het land en de samenleving teniet te doen. Dat is hem volgens mij gelukt, het boek is een prachtige reis door een boeiende regio.

Paddy Woodworth, *The Basque country, A Cultural History*, Signal Books, € 22,-

Boris Groys

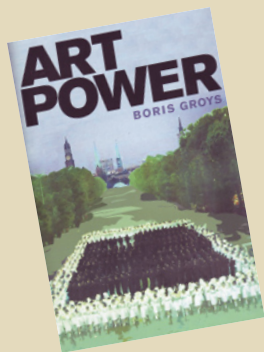
Een half jaar geleden maakte ik via Sloterdijk (*Derrida, ein Ägypter* (2007)) kennis met *Das kommunistische Postskriptum* (2006) van Boris Groys (1947). Groys gaat in dit boek als het ware terug in de tijd (van de Koude Oorlog) en maakt een politieke en (taal)filosofische vergelijking in het paradoxale functioneren van de Sovjet Unie (marxisme-leninisme, dialectisch materialisme) en het westerse kapitalisme.

Een bijzonder boeiende analyse is het resultaat. Niet alleen omdat Groys zijn verhaal naar onze post-communistische tijd trekt, maar ook omdat uit zijn analyse blijkt dat hij gewend is meerdere invalshoeken op zijn onderwerp toe te laten. Mediatheorie, het functioneren van godsdienst en een grote kennis van de sovjetcultuur komen ter sprake.

“In unserer Zeit gilt nur derjenige, der im permanenten Selbstwiderspruch denkt und lebt, als normal, als Mensch der Mitte. Die berühmte ‘Politik der Mitte’ ist eigentlich die Politik des Paradoxes, die ihren paradoxalen Charakter nur dürftig hinter der Illusion des Kompromisses verbirgt” (p. 33).

Inmiddels is de Utrechtse Uitgeverij IJzer bezig met een vertaling van dit prachtige boek. Het betreft de eerste vertaling van een boek van Groys naar het Nederlands.

Groys, afkomstig uit de Sovjet Unie en in 1981 verhuisd naar (Oost) Duitsland, waar hij tegenwoordig samen met Sloterdijk en Peter Weibel doceert aan de Universiteit van Karlsruhe, heeft een flink aantal andere publicaties op zijn naam staan.

In twee bundels, *Art Power* (2008) en *Die Kunst des Denkens* (2008), worden, met een kleine overlap, dertig essays verzameld. Ze getuigen opnieuw van Groys' bijzondere aanpak: filosofische, media- en kunsttheoretische en politiek-historische invalshoeken brengen de lezer in de hoogste staat van paraatheid. Misschien

illustreert Groys wat te vaak met dezelfde voorbeelden en wordt zijn drang tot associatief denken ontsiert door een te gemakkelijk verwisselen van begrippen. Een voorbeeld: “The relationship between art and war, or art and terror” (*Art and Power*, p. 121). Ik zou hem graag voor een lezing in de Rooie Rat uitnodigen!

Enkele titels uit de genoemde bundels zijn: *The Hero's Body: Adolf Hitler's Art Theory*; *On the Curatorship*; *In der Kunst leben*; *Politik der Unsterblichkeit* en *On the New*, waarin Groys Kierkegaards idee van de herhaling gebruikt als kunstkritiek op het verschildenken bij Derrida en tegelijk de vergelijking zoekt met de politieke logica van ons alledaagse patroon van consumptie.

Tot slot: een beetje zoeken op internet brengt je bij enkele interviews met Groys of bij een opvallend artikel met als titel: *Religion as Medium*. Wat te denken van zijn slotopmerking hier: “The machinery of disclosure in the mass media today is merely the technical reproduction of the religious ritual of revelation. Religion is an urmedium that always celebrates its return when news is disseminated and believed”.

Joop Maassen

Bauby's vlinders

COLUMN Het vrije woord

Soms krijgt een boek een tweede leven. Bij voorbeeld als het wordt verfilmd. De uitgevers haasten zich dan om er een herdruk van in de winkel te leggen. Dat gebeurde onlangs met *Vlinders in een duikerpak* van Jean-Dominique Bauby toen de filmversie door regisseur Julian Schnabel op het filmfestival van Cannes in 2007 een Gouden Palm kreeg.

Aan dit door de vroegere hoofdredacteur van het Franse damesblad *Elle* Jean-Dominique Bauby gedicteerde egodocument worden in de film nogal wat erotische spanningen toegevoegd. De filmtaal heeft immers zo haar eigen logica. Zeker als het verhaal flinterdun is. De auteur werd eind 1995 slachtoffer van een hersenbloeding waardoor hij na zijn ontwaken uit een diepe coma aan het locked-in-syndroom bleek te lijden. Zijn geest bleef wel helder, maar zijn lichaam was op één oog na verlamd. Met dat ene oog kon hij daarna ook enigszins communiceren. Het was voldoende dat hij met zijn oog knipperde bij de gewenste letter van het alfabet dat werd opgedreund, dat hierdoor woorden konden worden gevormd. Ingenieur, maar nogal primitief, dat wel. Maar zo kon hij wel contact met de buitenwereld onderhouden. De triomf van de wil op de handicap.

Toch blijf je na het lezen van dit verhaal met een ongemakkelijk gevoel achter. Beklemming sijpelt uit elke pagina, want herinneringen vervloeien in mijmeringen over hetgeen onherroepelijk voorbij is. Kortom, deze bedlegerige patiënt voelt zich steeds meer overgeleverd aan de

zorgen van anderen, vooral van het verplegende personeel en van bezoekende familieleden en vrienden. Iedereen probeert uiteraard aardig voor hem te zijn. Ook zijn ex-vrouw die hij nog maar pas heeft verlaten voor een ander. Tevens ondergaat hij de kwellingen die door de medici en logopedisten op hem loslaten, omdat ze weigeren hem op te geven. Bauby gelooft hen maar half. Zijn magere troost zoekt hij dan in het dichten van een boek. Moeizaam, want letter voor letter. Het verzoek om euthanasie valt nooit. Wel in de film. Maar wordt dan emotioneel geweigerd.

Bauby overleed enkele dagen na de publicatie van dit boek. Was het dan toch geen dood op verzoek? We moeten allicht eerst wachten op de legalisering van euthanasie in Frankrijk om daar meer over te mogen vernemen. Amen.

André Mommen

Jean-Dominique Bauby, *Vlinders in een duikerpak*, Amsterdam: De Bezige Bij, 2008, 110 blz., € 15,-, vertaling van Martine Woudt; verfilmd als *The Diving Bell and the Butterfly*.